

**Nr 42**

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området; given Stockholms slott den 10 februari 1967.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

**GUSTAF ADOLF**

*G. E. Sträng*

---

**Propositionens huvudsakliga innehåll**

I propositionen föreslås bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillfälligt medge undantag från vissa bestämmelser i rusdrycksförsäljningsförordningen, så att olika former av försöksverksamhet på rusdrycksförsäljningsområdet, som föreslagits av alkoholpolitiska utredningen, kan genomföras.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans  
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den  
10 februari 1967.*

**Närvarande:**

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, EDENMAN, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *undantag från vissa bestämmelser i rusdrycksförsäljningsförordningen* och anför.

### Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 oktober 1965 tillkallade jag samma dag sakkunniga<sup>1</sup> med uppdrag att verkställa en allmän översyn av alkohol- och nykterhetspolitiken. De sakkunniga har antagit benämningen *alkoholpolitiska utredningen*.

I skrivelse till chefen för finansdepartementet den 12 januari 1967 framhåller alkoholpolitiska utredningen, att den för sitt arbete funnit det önskvärt, att värdet av vissa nu gällande försäljningsbestämmelser för rusdrycker kan prövas genom olika slag av försöksverksamhet. Den av utredningen planerade försöksverksamheten förutsätter, att undantag från vissa bestämmelser i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521) medges under den tid försöksverksamheten pågår. Utredningen hemställer därför, att Kungl. Maj:t begär riksdagens bemyndigande att medge undantag från vissa bestämmelser i rusdrycksförsäljningsförordningen samt att meddela de särskilda föreskrifter som kan fordras för försöksverksamhetens genomförande.

Över utredningens framställning har *yttranden* avgetts av justitiekanslern, riksåklagaren, Göta hovrätt, socialstyrelsen, kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och

<sup>1</sup> Ledamoten av andra kammaren, f. d. statsrådet Sigurd Lindholm, ledamoten av andra kammaren, kontoristen Astrid Bergegren, ledamoten av andra kammaren, assistenten Karl Boo, direktören Olof Burman, direktören Gunnar Erbacke, ledamoten av andra kammaren, bankkamreren Gideon From, byråchefen Arne Hillbo, t. f. departementsrådet Stig Jungfors, ledamoten av andra kammaren, studierektorn Alf A: son Wennerfors och f. d. statsrådet, direktören Rune Hermansson.

Bohus, Värmlands och Västmanlands län, Sveriges nykterhetsvänners landsförbund, Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Aktiebolaget Vin- & spritcentralen, Nya systemaktiebolaget, Svenska bryggareföreningen, Sveriges hotell- och restaurangförbund, Sveriges centrala restaurangaktiebolag, Teatrarnas riksförbund samt Riksförbundet mot alkoholmissbruk.

Överståthållarämbetet har överlämnat yttrande från polismyndigheten i Stockholm. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från länsnykterhetsnämnden och från intendenten för utskänkningsärenden i länet. Länsstyrelsen i Malmöhus län har dessutom överlämnat yttranden från polismyndigheterna i Malmö och Hälsingborg och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län från polismyndigheten i Göteborg. Vidare föreligger yttranden från nykterhetsnämnderna i Malmö, Hälsingborg, Göteborg och Västerås.

### Utredningen

Utredningen framhåller inledningsvis, att den ifrågasatta försöksverksamheten i allt väsentligt omfattar försäljningsbestämmelser där tveksamhet föreligger om bestämmelsernas värde från nykterhetspolitisk synpunkt. Försöken avser förenklingar och liberaliseringar av de nuvarande reglerna. Resultaten av försöksverksamheten anser utredningen kunna utgöra underlag för dess bedömanden vid utarbetandet av förslag till nya försäljningsregler för alkoholdrycker.

Utredningen erinrar om att den planerat viss försöksverksamhet i restriktivare riktning, nämligen registrering av rusdrycksinköp inom ett begränsat område. Framställning om medgivande därtill har ingetts till Kungl. Maj:t den 8 februari 1966. Denna försöksverksamhet fordrar dock inte undantag från eller ändring av bestämmelserna i rusdrycksförsäljningsförordningen.

De olika slag av försöksverksamhet som utredningen önskar genomföra är följande.

#### Friare regler för försäljning av starköl

Utredningen framhåller i sin skrivelse, att dess majoritet funnit det vara av värde att pröva, om starköl i försäljningshänseende kan jämföras med öl. Försöksverksamheten skulle enligt utredningen kunna ske på det sättet att starkölet, genom dispens från bestämmelserna i 1 § första och fjärde styckena rusdrycksförsäljningsförordningen, inom försöksområdet under viss försökstid i försäljningshänseende jämfördes med öl. Bestämmelserna i ölförsäljningsförordningen den 23 mars 1961 (nr 159) skulle tillämpas även för starkölet.

Utminuteringsen av starköl skulle därmed, framhåller utredningen, inom

försöksområdet inte vara begränsad till systembolagets försäljningsställen utan kunna ske i de livsmedelsaffärer och från de tillverkare m. fl. som har tillstånd att utminutera öl.

De utskänkingsställen inom försöksområdet, som har tillstånd att utskänka öl, skulle också få utskänka starköl. Om det anses påkallat av särskilda skäl bör dock tillståndsmyndigheten ha rätt att utesluta visst utskänkingsställe från rätten att utskänka starköl.

S. k. kommunalt veto gäller beträffande tillstånd till årsutskänkning av öl. Utan att i detta sammanhang ta ställning till frågan om den kommunala medbestämmanderätten anser utredningen det av praktiska skäl lämpligt att samma förfarande tillämpas för försöksverksamheten som vid införandet av öl av typ B (s. k. mellanöl) den 1 oktober 1965. Någon kommunal omprövning av ölutskänkningstillstånden förekom ej då.

Att starkölet inom visst försöksområde skulle säljas efter ölförsäljningsförordningens regler men i landet i övrigt enligt rusdrycksförsäljningsförordningens bestämmelser medför, framhåller utredningen vidare, komplikationer i det avseendet, att vissa straffsanktionerade författningsbestämmelser inom försöksområdet satts ur kraft eller att mildare straffbestämmelser blir tillämpliga. Rusdrycksförsäljningsförordningens relativt stränga ansvarsbestämmelser för olovlig försäljning skulle således inom försöksområdet ersättas av de lindrigare straffbestämmelserna i ölförsäljningsförordningen. Innehav av rusdrycker i uppenbart syfte att olovligen försälja dem är straffsanktionerat i rusdrycksförsäljningsförordningen men någon motsvarande ansvarsregel finns ej i ölförsäljningsförordningen. Det samma gäller i vissa fall vid tillhandagående med anskaffande av rusdrycker samt försök och medverkan till brott.

Även om skiljaktigheterna mellan rusdrycksförsäljningsförordningens och ölförsäljningsförordningens ansvarsbestämmelser sålunda inte är oväsentliga framhåller utredningen dock att det ytterligt sällan förekommit att olovlig försäljning eller tillhandagående med starköl uppdragats och åtalats. Utredningen anser därför, att betänkligheterna mot en försöksverksamhet med friare starkölsförsäljning från synpunkten av en likformig straffrättskipning inte är sådana att försök av den anledningen bör underlåtas.

Utredningen framhåller vidare att försöksverksamheten bör omfatta två områden representerande såväl tätorts- som glesbygdsvård samt pågå ca ett år. Effektmätningen avses ske dels genom statistisk uppföljning och dels genom allmänna bedömningar från främst lokala och regionala organ (ordningshållning, ungdomsvård, nykterhetsvård och socialhjälp).

Vid utredningens behandling av denna fråga har *en* ledamot anfört avvikande mening. Denne ledamot framhåller, att konsekvenserna av införandet av öl typ B från den 1 oktober 1965 ännu inte med säkerhet kan bedömas. Det är därför enligt hans mening mindre välbetänkt att nu införa yt-

terligare en öltyp i livsmedelshandeln och i ölutskänkningsen. Om försäljningen av öl typ B — sedan ytterligare tid förflutit och en bättre bedömning kan ske — visar sig ej medföra några olägenheter, kan en friare försäljning av starköl övervägas utan särskild försöksverksamhet. En begränsad försöksverksamhet, där bl. a. partihandeln avses ske genom systembolaget, ger enligt denne ledamots uppfattning ej en riktig bild av vad som händer vid en allmän frisläppning av starkölet. Försöksverksamhet på detta område är därför, anser denne ledamot, utan värde för en kommande bedömning av försäljningsbestämmelserna.

#### Ändrade öppethållandetider vid systembolagets butiker

Utredningen erinrar om att Nya systemaktiebolaget i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 september 1963 hemställt om sådan ändring av 16 § rusdrycksförsäljningsförordningen att bolaget gavs rätt att hålla butikerna öppna en dag i veckan till klockan 20 samt stängda på lördagar. Vid remissbehandlingen av systembolagets framställning uttalade sig flera remissinstanser för att förslaget borde bli föremål för försöksverksamhet för att pröva förslagens effekt från nykterhetssynpunkt.

Utredningen anser det lämpligt att systembolagets förslag prövas. Samtidigt är det enligt utredningens mening av värde att inför den sannolika förlängningen av kvällsöppethållande inom detaljhandeln söka utröna vilka konsekvenser förlängt kvällsöppethållande för rusdrycksförsäljningen kan ha.

Utredningen önskar därför att inom ett begränsat område få pröva förlängt öppethållande av systembolagets butiker med två timmar (till klockan 20) under två dagar i veckan, tisdag och torsdag, i förening med stängning av butikerna under lördagar och helgdagsaftnar.

För genomförandet av denna försöksverksamhet fordras dispens från bestämmelsen i 16 § rusdrycksförsäljningsförordningen för öppethållande efter klockan 18. Stängning av butikerna under lördagar möter ej hinder i rusdrycksförsäljningsförordningen.

Försöksverksamheten bör pågå under högst ett år.

Effektmätningen avses ske, framhåller utredningen, genom statistiska undersökningar av olika slag. Samarbeta kommer vidare att inledas med större industrier inom försöksområdet för uppföljning av eventuella återverkningar i bortovarofrekvens etc. samt med försäkringskassan i vad avser sjukfrekvens. Uppgifter kommer också att inhämtas från lokala och regionala organ om deras bedömning av försöksresultatet.

### Slopande av begränsningen av dryckesurvalet i nuvarande försöksverksamhet med måltidsfri spritdrycksutskänkning

Utredningen framhåller i sin skrivelse att försöksverksamhet med måltidsfri utskänkning av spritdrycker f. n. pågår med stöd av 46 § 2 mom. tredje stycket rusdrycksförsäljningsförordningen. Denna verksamhet omfattar i princip hela landet. Kommunalt veto gäller. Enligt uppgifter som utredningen inhämtat från kontrollstyrelsen omfattar försöksverksamheten f. n. drygt 60 % av samtliga restauranger med rätt till utskänkning av spritdrycker. Ca 80 % av den totala kvantiteten utskänkta spritdrycker går via dessa restauranger.

Enligt de av Kungl. Maj:t med stöd av 46 § 2 mom. tredje stycket rusdrycksförsäljningsförordningen meddelade föreskrifterna för försöksverksamheten gäller bl. a. att brännvin, akvaviter och genever samt gin i outspätt eller oblandat skick inte får serveras utan samband med måltid. Efterlevnaden av denna föreskrift är, framhåller utredningen, svår att kontrollera, vartill kommer att föreskriften som sådan anses otidsenlig med hänsyn till att numera även olika brännvins sorter, t. ex. vodka, i betydande utsträckning används som ingrediens i drinkar.

Utredningen anser det vara av betydelse för ett framtida ställningstagande i frågan om måltidstvånget att försöksvis — inom ramen för den pågående försöksverksamheten — slopa begränsningen av dryckesurvalet. En sådan utökad försöksverksamhet fordrar ej undantag från rusdrycksförsäljningsförordningen. I samband med att riksdagen underställdes frågan om försöksverksamhet med måltidsfri utskänkning uttalades emellertid (prop. 1954: 151) att det låg i sakens natur att brännvin inte skulle få serveras utan måltid. Utredningen anser därför att riksdagens godkännande bör inhämtas också för den föreslagna försöksverksamheten.

Kommunerna har vetorätt i vad avser försöksverksamhet med måltidsfri spritutskänkning. När de yttrat sig om den nu pågående försöksverksamheten har de haft att ta ställning till verksamheten med beaktande av riksdagens uttalande om att brännvin inte skulle omfattas av försöket. Kommunerna bör därför, anser utredningen, få tillfälle att yttra sig och eventuellt utnyttja sin vetorätt beträffande den föreslagna utökningen av försöksverksamheten.

Den utökade försöksverksamheten bör enligt utredningens mening omfatta alla kommuner där försöksverksamhet med måltidsfri utskänkning nu pågår. Försöken bör i första hand pågå till utgången av år 1968.

Uppföljningen av den utökade försöksverksamheten bör — i likhet med vad som gäller den redan pågående verksamheten — ske genom kontrollstyrelsens försorg.

## Slopande av utskänkningsförbudet i teaterfoajéer

Utredningen anser skäl föreligga att försöksvis medge undantag från det nu enligt 52 § 1 mom. första stycket rusdrycksförsäljningsförordningen gällande förbudet mot utskänkning av rusdrycker i samband med teaterföreställning. Därigenom skulle erhållas möjlighet att i pauserna utskänka drinkar till teaterbesökarna. Önskemål härom har, framhåller utredningen, i olika sammanhang framförts från teatrarna och deras organisationer.

Utredningen anser det vara av värde för framtida bedömningar att försöksvis få pröva utskänkning av rusdrycker i teaterfoajéer.

Försöksverksamheten bör, framhåller utredningen, ske med iakttagande av kommunernas medbestämmanderätt och deras yttrande bör inhämtas i vanlig ordning.

Försöksverksamheten avses omfatta hela landet och pågå t. o. m. år 1968. Effektmätning sker genom uppföljning av erfarenheterna hos lokala och regionala organ samt berörda intresseorganisationer.

Utredningen framhåller avslutningsvis, att inom utredningen framställts önskemål om anordnande av ytterligare slag av försöksverksamhet, bl. a. utminuterung av lättvin i livsmedelsbutiker och sänkning av åldersgränsen till 18 år vid utminuterung av vin och starköl. Utredningens majoritet har emellertid ansett sig inte böra framlägga förslag härom.

Med hänvisning till vad nu anförts hemställer utredningen att Kungl. Maj:t begär riksdagens bemyndigande att, utan hinder av rusdrycksförsäljningsförordningen, medge de angivna slagen av försöksverksamhet inom alkoholförsäljningen samt att meddela de särskilda föreskrifter som kan fordras för försökens genomförande.

## Remissyttrandena

Enighet föreligger bland remissinstanserna om värdet av att genom försöksverksamhet pröva effekten från nykterhetspolitisk synpunkt av vissa nu gällande försäljningsbestämmelser. Beträffande de olika former av försök som utredningen föreslagit är meningarna delade främst i fråga om ändrade öppethållningstider i systembolagets butiker. Flera remissinstanser ställer sig tveksamma eller avvisande till förslaget om lördagsstängning.

Vad gäller försöksverksamhetens allmänna uppläggning framhåller *Riksförbundet mot alkoholmissbruk* att samma försökstid bör gälla för alla de planerade försöken. En försökstid av endast ett år är enligt förbundets mening alltför kort för att kunna ge underlag för en bedömning av den mer långsiktiga effekten av de åtgärder som prövas. Förbundet anser därför att försökstiden för alla typerna av försök bör utsträckas till oktober 1969.

*Länsstyrelsen i Värmlands län* uttalar att det på grundval av endast ett års försöksverksamhet måste vara svårt att bedöma hur liberaliseringen av starkölsförsäljningen inverkar på nykterhetstillståndet inom försöksområdet. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* understryker vikten av klara föreskrifter för effektmätning av de olika försöken.

Förslaget om friare regler för försäljning av starköl tillstyrks eller lämnas utan erinran av bl. a. *Göta hovrätt, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Malmöhus, Värmlands och Västmanlands län, kontrollstyrelsen, Nya systemaktiebolaget, Aktiebolaget Vin- & spritcentralen, Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Svenska bryggareföreningen, Sveriges hotell- och restaurangförbund* och *Riksförbundet mot alkoholmissbruk*. Sistnämnda remissinstans ifrågasätter om inte försöksverksamheten borde omfatta också vin.

*Justitiekanslern* framhåller att det kan förefalla betänkligt att starköl inom försöksområdet får försälas inte enligt rusdrycks- utan enligt ölförsäljningsförordningens bestämmelser. Härigenom kommer olika regler att gälla i olika delar av landet för t. ex. innehav av starköl i uppenbart syfte att försälja det olovligen. Det väsentliga brottet i detta sammanhang, nämligen olovlig försäljning av starköl, blir emellertid straffbart i hela landet, låt vara att en lindrigare straffskala gäller i vissa områden. Med hänsyn bl. a. härtill anser justitiekanslern de anförda betänkligheterna inte i och för sig innefatta något avgörande hinder mot den föreslagna försöksverksamheten. Liknande synpunkter anføres av kontrollstyrelsen och *Nya systemaktiebolaget*. Bolaget framhåller också att starkölets jämställande med öl i utskänkningshänseende kan ge anledning till tveksamhet. Om tillståndsmyndigheten har möjlighet att utesluta visst utskänkningsställe från rätt att utskänka starköl när särskilda skäl föreligger anser dock bolaget att detta utgör tillräcklig garanti för att eventuella olägenheter skall kunna bemästras. *Riksåklagaren* framhåller att det i inte oväsentlig omfattning förekommer att ungdomar dricker mellanöl i berusningssyfte. Även om man därför kan hysa viss tvekan till de föreslagna friare reglerna är dock betänkligheterna inte så starka att försöksverksamheten inte bör genomföras. *Överståthållarämbetet* erinrar om att i Stockholm den fria försäljningen av mellanöl medfört så stora olägenheter i cityområdet att en frivillig inskränkning i rätten att köpa öl under kvällstid införts av affärsmännen. Ämbetet har inget att erinra mot att en begränsad försöksverksamhet kommer till stånd. Ämbetet anser dock att Stockholm inte bör utväljas som försöksområde med hänsyn till den särskilda risk för olägenheter som storstadsförhållanden medför. Det är emellertid lämpligt att någon större stad ingår i försöksverksamheten. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* ställer sig ytterligt tveksam till att ens försöksvis pröva liberaliserade regler för försäljning av starköl. Länsstyrelsen framhåller att i Göteborg vissa tider införts frivillig begränsning av försäljningen av mellanöl. I varje fall



bör försöksförsäljning enligt länsstyrelsens uppfattning inte prövas i Göteborg.

Ett par remissinstanser avstyrker denna form av försöksverksamhet. *Sveriges nykterhetsvänners landsförbund* uttalar att det knappast är möjligt att med ledning av erfarenheterna under försöksperioden bilda sig en uppfattning om verkningarna på längre sikt. Förbundet anser det nämligen inte troligt att ölintressenterna under försöksperioden skulle satsa på en intensiv reklam för starkölet inom försöksområdena, vilket däremot är att vänta om restriktionerna upphävdes över hela landet. Härtill kommer att mellanölskonsumtionen skapat problem bland ungdom i tätorterna. En starkölsförsäljning i butikerna innebär enligt förbundets mening också ett avsteg från den principiella ståndpunkten att försäljningen av alkohol-drycker skall vara oberoende av vinstintresset hos enskilda företag. *Sveriges centrala restaurangaktiebolag* ifrågasätter om försöksverksamheten kan genomföras utan menliga nykterhetspolitiska konsekvenser. Vidare föreligger numera knappast behov av starköl som måltidsdryck, eftersom mellanölet är väl jämförbart eller bättre än detta. Det väsentligaste skälet mot utredningens förslag är emellertid svårigheterna att ordna effektiv kontroll av köparnas ålder och nykterhet i samband med försäljningen. En sådan kontroll är enligt bolagets mening betydligt svårare att upprätthålla på de försäljningsställen som försöksverksamheten skulle omfatta än i systembolagets butiker och på rusdrycksrestaurangerna.

*Nya systemaktiebolaget* anser det vara lämpligt att utminutereringen av starköl upphör i systembutikerna inom försöksområdena. Härigenom undviks komplikationer som sammanhänger med tillämpning av olika åldersregler för starköl och rusdrycker. Dessutom kommer försöksverksamheten att bli mer realistisk. Bolaget framhåller vidare att denna typ av försöksverksamhet medför vissa svårigheter av distributionsteknisk natur samt ökade kostnader för bolaget. Enligt bolagets mening skulle det innebära en förenkling om partiförsäljningen av inhemskt starköl fick ske direkt genom bryggerierna och inte såsom f. n. sker via bolaget. Däremot skulle bolaget liksom hittills ombesörja distributionen av utländskt starköl. *Aktiebolaget Vin- & spritcentralen* vill ifrågasätta om inte provförsäljningen av starköl borde omfatta endast svenskt starköl. Om en sådan begränsning icke anses lämplig föreslår spritcentralen att livsmedelshandlare som berörs av försöksverksamheten får rätt att själva importera önskat starkölsmärke. En sådan import skulle i många fall kunna ske samtidigt som utländskt öl infördes. Spritcentralen är givetvis beredd att medverka vid denna import.

Vad avser ändrade öppethållandetider vid systembolagets butiker — kvällsöppethållande under två dagar i veckan (tisdag och torsdag) i förening med lördagsstängning — är som jag inledningsvis anfört meningarna bland remissinstanserna delade. En försöks-

verksamhet huvudsakligen i enlighet med utredningens förslag tillstyrks bl. a. av *kontrollstyrelsen, länsstyrelsen i Östergötlands län, Aktiebolaget Vin- & spritcentralen, Svenska bryggareföreningen, Sveriges hotell- och restaurangförbund och Sveriges centrala restaurangaktiebolag. Kontrollstyrelsen* anser att värdet från nykterhetspolitisk synpunkt av lördagsstängning bör provas. Systembolaget bör dock självt bestämma vilka dagar i veckan butikerna skall ha kvällsöppet och inte vara bundet till vissa dagar under hela försökstiden. *Nya systemaktiebolaget* erinrar om att bolaget i sin tidigare framställning om lördagsstängning särskilt berört det ökade ungdomsfylleriet. Bolaget framhöll då som antagligt, att lördagsstängning skulle förhindra en stor del av de s. k. vänöverlåtelseerna och därmed bidra till att minska ungdomsfylleriet. Bolaget återopade i sammanhanget en statistisk undersökning som tydde på att ungdomsfylleriet var koncentrerat till lördagarna. Bolaget anser därför, att den föreslagna försöksverksamheten kunde ge vissa erfarenheter om butikstidernas betydelse för ungdomsfylleriet.

Många av remissinstanserna ställer sig av nykterhetspolitiska skäl tveksamma eller avvisande till en lördagsstängning. *Riksåklagaren* framhåller att langningen har stor omfattning under veckosluten. Med en lördagsstängning kan man befara att langningen kommer att öka. Av samma uppfattning är *socialstyrelsen, Nya systemaktiebolaget* och *Riksförbundet mot alkoholmissbruk. Överståthållarämbetet* har inget att erinra mot längre öppethållande under kvällstid men anser däremot lördagsstängning tveksam. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* ansluter sig till ett av länsnykterhetsnämnden i länet avgivet yttrande, vari ett förlängt öppethållande under torsdagskvällar samt lördagsstängning bestämt avstyrks. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser att ett förlängt öppethållande bör förläggas till tisdagar och onsdagar.

Flera remissinstanser understryker att en lördagsstängning skulle innebära väsentligt försämrad service för allmänheten. *Nya systemaktiebolaget* framhåller att bolaget inte har något att erinra mot försök med öppethållande på vanliga vardagskvällar. Däremot är bolaget synnerligen tveksamt om systembutikerna bör hållas stängda på lördagar. Bolaget anser att lördagsstängning bör ske endast om de nykterhetspolitiska vinsterna av åtgärden klart väger över de betydande nackdelar som lördagsstängning medför för de skötsamma. De ändringar av öppethållandet som utredningen föreslår kan knappast visa en sådan nykterhetspolitisk effekt. Vid *kontrollstyrelsens* handläggning av frågan har byråcheferna Thulin, Schultz och Nirdén förklarat sig avstyrka lördagsstängning av systembolagets butiker om inte den övriga detaljhandeln också håller stängt på lördagar. Liknande synpunkter framförs av *socialstyrelsen*. Även *länsstyrelsen i Värmlands län* understryker att bolagsbutikernas öppethållande bör anpassas efter de regler som gäller för den allmänna handeln på orten. *Länsstyrelsen i Väst-*

manlands län framhåller att lördagsstängning blir till men för landsbygdsbefolkningen. Då andra butiker har öppet är det enligt länsstyrelsens mening inte rimligt att systembolagets butiker intar en undantagsställning. Länsstyrelsen avstyrker därför förslaget i denna del. Också *Sveriges köpmannaförbund* och *Kooperativa förbundet* avstyrker lördagsstängning. Kooperativa förbundet erinrar om att drygt 25 % av veckoomsättningen hänförs sig till lördagarna, vilket klart visar att behov föreligger att hålla butikerna öppna på lördagarna.

Vad beträffar slopande av begränsningen av dryckesurvalet i nuvarande försöksverksamhet med måltidsfri spritdrycksutskänkning samt slopande av utskänkingsförbudet i teaterfoajéer har dessa former av försöksverksamhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna med något enstaka undantag. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* avstyrker sålunda slopande av utskänkingsförbudet i teaterfoajéer under hänvisning till att teaterlokalerna i Göteborg inte är lämpliga för utskänkning. *Kontrollstyrelsen* och *Sveriges hotell- och restaurangförbund* säger sig utgå från att utskänkning sker endast i pauserna under föreställningen men däremot inte före eller efter föreställningen.

### Departementschefen

Alkoholpolitiska utredningen skall enligt sina direktiv verkställa en allsidig och förutsättningslös översyn av alkohol- och nykterhetspolitiken, och utredningen har att behandla alla spörsmål som är av betydelse på detta område. Uppdraget är således mycket omfattande och kan väntas bli tidskrävande.

För att skapa underlag för en säkrare bedömning av värdet från nykterhetspolitisk synpunkt av vissa försäljningsbestämmelser anholder utredningen att under en begränsad tid få anordna olika former av försöksverksamhet. De planerade försöken kan sägas innebära förenklingar och liberaliseringar av en del av de nuvarande bestämmelserna. Sålunda föreslås försök med friare regler för försäljning av starköl och ändrade öppethållningstider vid systembolagets butiker. Vidare ingår i försöksverksamheten slopande av begränsningen i dryckesurvalet i samband med måltidsfri utskänkning samt av utskänkingsförbudet i teaterfoajéer. De två förstnämnda formerna av försök avses omfatta endast begränsade områden i landet — ett eller ett par län — medan de övriga typerna av försök skulle bedrivas i hela riket. Jag vill i sammanhanget också erinra om utredningens tidigare framställning att få genomföra viss försöksverksamhet i restriktivare riktning, nämligen registrering av rusdrycksinköp under viss kortare tid inom ett begränsat område.

Den försöksverksamhet utredningen planerat bör enligt min mening ses som en helhet i vilken de olika formerna av försök ingår som komponenter. Resultaten av de olika formerna av försök kan utan tvivel förutsättas bli av värde för bedömningen av skilda spörsmål på rusdrycksförsäljningsområdet. I likhet med utredningen och remissinstanserna anser jag, inte minst på grund av uppdragets omfattning och svårighetsgrad, det angeläget att försöksverksamhet i olika former kommer till stånd.

Vad beträffar de i utredningens skrivelse föreslagna formerna av försök får jag framhålla följande.

I likhet med utredningen och flertalet remissinstanser anser jag det vara av värde att genom försök pröva om starköl i försäljningshänseende — utminuterung och utskänkning — skulle kunna jämföras med öl. Även om viss tvekan inför denna typ av försök självfallet kan föreligga — särskilt med hänsyn till ungdomsfylleriet — anser jag dock att försök bör göras för att man skall kunna bilda sig en uppfattning om verkningarna av friare försäljningsformer. På sätt utredningen föreslår bör tillståndsmyndigheten ha rätt att när särskilda skäl föreligger utesluta visst näringsställe från rätt att utskänka starköl. Härigenom torde föreligga viss garanti för att eventuella olägenheter kan bemästras.

Nya systemaktiebolaget anser det lämpligt att utminuterungen av starköl upphör i systembutikerna inom försöksområdet. Till denna uppfattning kan jag ansluta mig. Härigenom undviks komplikationer med tillämpning av olika åldersregler för starköl och rusdrycker, och försöksverksamheten blir dessutom mer realistisk. Partiförsäljningen av inhemskt starköl inom försöksområdet bör ske direkt genom bryggerierna och andra partihandlare med öl medan Nya systemaktiebolaget lämpligen bör svara för distributionen av utländskt starköl. Däremot vill jag inte förorda att gross- eller detaljhandeln inom försöksområdet medges rätt att själv importera utländskt starköl. En sådan rätt skulle förutsätta dispens från importbestämmelserna i rusdrycksförsäljningsförordningen, vilket i sin tur skulle medföra att speciella kontrollåtgärder måste vidtas.

Försöksverksamheten torde inte böra avse trafikutskänkning.

I enlighet med vad jag nu anfört vill jag förorda att denna form av försöksverksamhet genomförs.

Vad beträffar förslaget om ändrade öppethållningstider i systembolagets butiker har flertalet remissinstanser ställt sig avvisande till denna form av försöksverksamhet. En del remissinstanser har uttalat farhågor för att en lördagsstängning skulle lämna ökat utrymme för langarmarknaden. I andra remissyttranden har understrukits den försämrade service åt allmänheten som en lördagsstängning skulle innebära. Jag delar de betänkligheter mot denna typ av försök som framkommit under remissbehandlingen. Jag vill därför inte förorda att en försöksverksamhet av detta slag genomförs.

Förslaget att slopa begränsningen av dryckesurvalet i nuvarande försöks-

verksamhet med måltidsfri spritdrycksutskänkning har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag vill tillstyrka denna form av försöksverksamhet. Jag vill understryka utredningens uttalande att kommunerna bör få tillfälle att yttra sig och eventuellt utnyttja sin veto-rätt beträffande den här föreslagna försöksverksamheten.

Också förslaget om slopande av utskänkingsförbudet i teaterfoajéer har tillstyrkts av nästan alla remissinstanserna. Även enligt min uppfattning bör denna försöksverksamhet genomföras. Den torde dock böra omfatta endast de s. k. fasta teatrarna.

Avslutningsvis vill jag understryka att det i detta sammanhang är fråga om endast tillfälliga ändringar av de nuvarande reglerna. Försöksverksamheten torde sålunda böra begränsas i tiden till åren 1967 och 1968. Ett av försöken avses vidare beröra endast begränsade områden i landet. Försöksverksamheten får därför inte uppfattas som ett föregripande av framtida ställningstaganden. Det är på grundval bl. a. av erfarenheterna av försöken som slutliga bedömanden kan ske.

För att kunna genomföra den planerade försöksverksamheten torde Kungl. Maj:t böra erhålla riksdagens bemyndigande att medge tillfälliga undantag från de bestämmelser i rusdrycksförsäljningsförordningen som berörs av de olika formerna av försök. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för bemyndigandet lämna medgivande till viss typ av försöksverksamhet samt att i samband därmed meddela de ytterligare föreskrifter som är nödvändiga för verksamhetens bedrivande.

I enlighet med det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att under åren 1967 och 1968, utan hinder av rusdrycksförsäljningsförordningen, medge den försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området som jag förordat i det föregående samt att meddela de närmare föreskrifter som fordras för försöksverksamhetens genomförande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Britta Gyllensten*